

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 57/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen saamelaiskäräjien toiminnasta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mikko Kärnän/kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 57/2019 vp:

Mihin toimenpiteisiin oikeusministeriö ryhtyy, että saamelaiskäräjät saadaan noudattamaan lakia ja ihmisoikeuksia,

mitä hallitus aikoo tehdä, että vuoden 2019 saamelaiskäräjävaalit, joilla ei ole vaalilautakunnan päätöksen jälkeen enää legitimitettä, uusitaan nopealla aikataululla ja asianmukaisella ehdokasasettelulla ja

aikooko hallitus katkaista saamelaiskäräjien rahoituksen, koska sen nykyinen poliittinen enemmistö on toiminnallaan osoittanut, ettei sillä ole aikomustakaan noudattaa toiminnassaan siitä annettuja säädöksiä ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Saamelaisten asema alkuperäiskansana on vahvistettu Suomen perustuslaissa. Perustuslain 121 §:n mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto. Itsehallinnosta säädetään saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995), jäljempänä saamelaiskäräjälaki. Tähän itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät.

Saamelaiskäräjälaissa säädetään yksityiskohtaisesti vaalien toimittamisesta. Laissa säädetään myös niistä oikeussuojakeinoista, jotka ovat käytettävissä. Ministeriö ei voi ottaa kantaa vaalilautakunnan tai saamelaiskäräjien hallituksen päätöksiin, jotka liittyvät vaalien toimittamiseen.

Vaaliluettelon merkitsemistä koskevassa asiassa henkilöllä on mahdollisuus vaatia oikaisua ja viime kädessä valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen saamelaiskäräjälain 26 ja 26 b §:n nojalla. Vuoden 2019 vaalien vaaliluettelon merkitsemistä koskevien pyyntöjen osalta oikaisuvaatimus- ja valitusprosessi on kesken. Siltä osin kuin saamelaiskäräjien vaalilautakunta poisti henkilöitä vaaliluettelosta itseoikaisuna 1.7.2019, valitusoikeus oli suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Korkein hallinto-oikeus on 1.8.2019 päätöksellään (3561/2019) kumonnut ja poistanut saamelaiskäräjien vaalilautakunnan päätöksen, koska käsitellyssä asiassa ei ollut kyse sellaisesta teknisluonteisesta ja ilmeisestä virheestä, jonka korjaaminen saamelaiskäräjälain mukaan on itseoikaisulla mahdollista.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 57/2019 vp

Saamelaiskärjälain 40 §:n nojalla oikaisua ja muutosta voi hakea myös äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai vaalien toimittamiseen liittyvä muu toimenpide on ollut lainvastainen. Näissä tapauksissa oikaisuvaatimuksen käsittelee saamelaiskäräjien hallitus, ja muutosta saa hakea valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Jos vaalilautakunta on toiminut lainvastaisesti ja tämä on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulos on oikaistava. Jos vaalien tulos ei ole oikaistavissa, vaalit on määrättävä uusittaviksi. Lain 40 a §:ssä säädetään valituksen johdosta uusittavien vaalien toimittamisesta. Vaalien uusimista koskevassa päätöksessä voidaan antaa määräyksiä vaaleissa käytettävästä vaaliluettelosta ja ehdokasluettelosta.

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskomitea julkisti 1.2.2019 kaksi Suomea koskevaa ratkaisua saamelaiskäräjien vaaliluetteloon hyväksymistä koskevissa valitusasioissa. Tapauksissa oli kyse korkeimman hallinto-oikeuden 30.9.2015 antamista päätöksistä, joilla se hyväksyi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon 93 sellaista henkilöä, joiden hakemuksen saamelaiskäräjien omat toimielimet olivat hylänneet. Ratkaisuissa todetaan Suomen loukanneen kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (KP-sopimus) turvattuja oikeuksia. Komitea painotti ratkaisuisaan saamelaisten itsemääräämisoikeutta asemansa ja yhteisönsä jäsenyyden osalta sekä saamelaisten itsehallintoa ja niin sanotun ryhmähyväksynnän merkitystä.

Kansainväliset sopimukset ovat osa sääntöpohjaista kansainvälistä järjestystä. Hallitus suhtautuu ihmisoikeuskomitean ratkaisuihin vakavasti ja raportoi ihmisoikeuskomitealle toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt päätösten johdosta.

Saamelaiskäräjät haki keväällä 2019 korkeimman hallinto-oikeuden vuosina 2011 ja 2015 tekemien, saamelaiskäräjien vaalilautakunnan ja hallituksen kannasta eroavien, päätösten purkamista. Purkuhakemusta perusteltiin ihmisoikeuskomitean ratkaisuilla. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi purkuhakemuksen 5.7.2019 (mm. vuosikirjapäätökset KHO:2019:89 ja KHO:2019:90). Vaikka korkein hallinto-oikeus ei kyseenalaistanut ihmisoikeuskomitean näkökantoja KP-sopimuksesta ja kansainvälisen oikeuden muista lähteistä johdettavien alkuperäiskansojen oikeuksia koskevien määräysten tulkinnasta, se katsoi, että ennen näitä ratkaisuja kansainvälisten valvontaelinten kuten YK:n rotusyrjinnän poistamista koskevan komitean käytäntö erityisesti itseidentifikaation ja ryhmähyväksynnän keskinäisestä painoarvosta oli ollut epäselvä määriteltäessä sitä, kuka on saamelainen.

Saamelaisten omaa kieltään ja kulttuuriaan koskevalla itsehallinnolla on perustavanlaatuinen merkitys saamelaisten oikeuksien turvaamiselle ja saamen kielten ja kulttuurin säilyttämiselle. Valtion taloudellinen vastuu perustuu jo saamelaiskärjälain 2 §:ään, jossa säädetyn mukaisesti valtion talousarviossa on varattava määräraha saamelaiskärjälaisissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 57/2019 vp

Pääministeri Rinteen hallitusohjelman mukaisesti työtä saamelaiskäräjälain uudistamiseksi on tarkoitus jatkaa. Hallitusohjelmassa todetaan muun muassa myös, että valtio on sitoutunut kunnioittamaan ja edistämään saamelaisten kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksia.

Helsingissä 14.8.2019

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson